hlížeti, a poněvadž podle nenapadeného zjištění prvého soudu žalobkyně v oné lhůtě žalobní nárok neuplatnila, jest s ním vyloučena a nemůže se dovolávati podpůrného ustanovení občanského zákona o promlčecí lhůtě tří roků (§ 1489 obč. zák.), když zákon o obchodních pomocnících má pro projednávaný případ úchylné ustanovení (§ 42).

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Dovolání, opřenému jen o dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 503 čís. 4 c. ř. s.), nelze přiznati oprávnění. Nižší soudy dovozují správně z doslovu smlouvy ve spojení s obsahem žaloby, že jde o smluvní pokutu ve smyslu § 1336 obč. zák. a nikoli o odstupné podle § 909 obč. zák. a stačí v tom směru poukázati k důvodům jejich rozsudků. Dovolatelka se sice snaží vyvoditi opak z vyjádření manželky žalovaného k majiteli žalující firmy, když byl tento k jejímu dotazu, co se stane, jestliže žalovaný službu nenastoupí, prohlásil, že bude žádati smluvní pokutu, — že její muž službu nenastoupí a pokutu zaplatí. Leč z této okolnosti nebylo by lze ještě usuzovati, i kdyby byla prokázána, že bylo smluveno se žalovaným jen alternativní plnění ve smyslu § 909 obč. zák., poněvadž ze smlouvy nevyplývá, že se žalobkyně pro případ zaplacení 30.000 Kč, které ostatně sama označila jako penale nebo konvenční pokutu, výslovně vzdala nároku na dodržení služební smlouvy. Je-li však 30.000 Kč podle své právní povahy konvenční pokutou, která není ničím jiným než ekvivalentem utrpěné škody, jejíž úmluva má jen ten význam, že se věřitel v případě nesplnění smlouvy zaviněním dlužníkovým sprošťuje důkazu, že škoda nastala, i o její výši (srv. Krasnopolski str. 117), jde-li tedy o nárok na náhradu škody, nutno povinnost k jejímu zaplacení řaditi k nárokům zaměstnavatele proti zaměstnanci upraveným § 31 třetí odstavec zákona ze dne 16. ledna 1910, čís. 20 ř. zák. (srov. k tomu § 42 tohoto zákona), jichž uplatnění podléhá podle § 34 téhož zákona propadné lhůtě šestiměsíční, ke které jest přihlížeti z moci úřední. Při tom jest lhostejno, že jde o nárok smluvní, neboť zákon jednak nerozeznává, jednak smlouvou nastalo jen určité ohraničení, jinak již po zákonu (§ 31 uvedeného zákona) pro zaměstnavatele plynoucího nároku na náhradu škody. Poněvadž žalovaný měl nastoupiti službu dnem 1. října 1925 a žaloba byla podána až 9. července 1926, uznal odvolací soud právem, že jest žalobkyně se svým nárokem vyloučena.

Čís. 7720.

Pravovárečná měšťanstva jsou právnickými osobami ve smyslu § 26 obč. zák., t. j. účelovým jměním neosobním, odděleným od soukromého majetku a výhradně sloužícím ku provozování obchodního podniku.

Podíl na pravovárečném pivovaru zabezpečuje jeho vlastníkům účast na výtěžku z pivovaru, ale neukládá jim povinnosti, které by je obme-

zovaly ve volném výkonu vlastnického práva k domu, s nímž jest podíl spojen, aneb jiných práv, zaručených jim platným právním řádem. Nelze najmě platně stanoviti, že ti podílníci, v jichž domě jest hostinec, neodebírající pivo z pivovaru pravovárečného měšťanstva, nemají účasti a jsou vyloučeni ze zisku pravovárečného měšťanstva.

(Rozh. ze dne 26. ledna 1928, Rv I 833/27.)

Žalobci domáhali se na žalované firmě »Pravovárečné měšťanstvo v K.«, by bylo uznáno právem, že usnesení valné hromady (změna stanov) žalovaného pravovárečného měšťanstva (Měšťanského pivovaru) v K. ze dne 27. května 1925, jímž bylo stanoveno, že »ti podílníci, v jichž domě se nalézá hostinec a tento hostinec neodebírá pivo z pivovaru žalované strany, nemají účasti a jsou vyloučeni z podílu na zisku žalovaného pravovárečného měšťanstva«, jest proti žalobcům neplatné, že žalovaná jest povinna uznati, že, nehledíc k tomuto neplatnému usnesení, žalobci mají nárok na podíly na zisku (dividendy), připadající na jejich várečná práva. Procesní soud prvé stolice uznal podle žaloby. Důvody: Dlužno především řešiti otázku, jaké právní povahy jest žalované pravovárečné měšťanstvo jako takové a podle jakých zákonných předpisů se řídí vzájemná práva a povinnosti podílníků navzájem a k celku. Pokud jde o první část této otázky, vychází soud z ustáleného názoru, že pravovárečné měšťanstvo jest považovati za dovolenou společnost, za právnickou osobu ve smyslu § 26 obč. zák. Žalované měšťanstvo jako korporace jest na venek samostatným právním a hospodářským podmětem, nabývá práv a zavazuje se samostatně, jednotliví členové z jeho jednání přímo práv nenabývají ani závazky nejsou stíženi. Nejde tu však nyní již o útvar veřejnoprávní, byť i historicky žalované pravovárečné měšťanstvo vzniklo z původních privilegií a oprávnění, jež bývalým měšťanům K-ským jako takovým příslušela z aktů vrchnostenských. Veřejnoprávní ráz pravovárečného měšťanstva jako takového odpadl v dalším právním a zákonodárném vývoji. Právo propinační, t. j. výhradné právo v určitém okrsku pivo vařiti a kořalku páliti a to i ono prodávati, bylo v Čechách zrušeno zákonem ze dne 30. dubna 1869, čís. 55 z. zák. Od té doby zřizování pivovarů se povolovalo volně podle řádu živnostenského (§ 1 (2) citovaného zákona). Závazek hospodských, bráti nápoje od bývalých vrchností neb od toho, kdo měl právo propinační, byl předmětem výkupu při vyvazení pozemků podle zákona ze dne 11. května 1869, čís. 87 z. zák. Pravovárečné měšťanstvo, vykonávajíc živnostenské oprávnění pivovarské, nyní volné, zůstává nadále jen societou práva soukromého, podle něhož se řídí právní jeho poměr jak na venek tak i uvnitř mezi jednotlivými podílníky. Jest tudíž vůbec nerozhodno, z jakého důvodu tato nynější soukromoprávní společnost historicky kdysi vznikla. Soud proto nepokládá za nutno, by se v této souvislosti blíže zabýval historickým vývojem, jenž od původu vedl k dnešnímu útvaru pravovárečného měšťanstva. Právní jeho poměry jest posuzovati podle občanských zákonů nyní plat-

ných. To platí však v plné míře i o druhé části otázky o vzájemných právech podílníků pravovárečného měšťanstva, jehož žalobci jsou též členy. Podílnictví na žalovaném pravovárečném měšťanstvu vzniklo z přenesení historického oprávnění jednotlivých měšťanů K-ských, vařiti a prodávati pivo, na společný podnik. Historie tu, jak řečeno, jinak nerozhoduje. Členy žalovaného měšťanstva jsou nynější vlastníci měšťanských domů, s jichž vlastnictvím bylo ono oprávnění spojeno. Právo várečné a právo spolumajetnictví na společném jmění přísluší pravovárečníkům podle jejich podílů. »Právo várečné« zbývá jen jako historické označení oprávněných domů. Ve skutečnosti samo o sobě jako zvláštní oprávnění při volnosti živnosti pivovarské jinak nemá významu. Důraz spočívá dnes na spolumajetnictví společného jmění. Toto ovšem u pravovárečného měšťanstva jest rázu zcela zvláštního. Vzájemná práva jednotlivých podílníků zvláštním zákonným předpisem přímo posud upravena nejsou. Takovými předpisy nejsou zejména ani privilegia a nařízení magistrátu z dob starých, jež měla povahu předpisů veřejnoprávních, a jež sama sebou pominula zrušením práva propinačního a ostatních zařízení vrchnostenských a nastoupením platnosti nynějších zákonů občanských. V dnešním ústavním zřízení tím méně bylo by lze na historická oprávnění a privilegia z aktů monarchistických se odvolávati. Rovněž nelze se dovolávati § 5 obč. zák. Nejedná se tu o nabytá práva ani o účinky předchozích jednání. Není vůbec nabytých práv proti pozdějšímu zákonu, je neuznávajícímu. Avšak ani jiné nyní platné zákony soukromoprávní na útvar pravovárečného společenství se přímo nehodí. Nelze tu zejména použíti veskrze ustanovení obchodního zákona o veřejných společnostech. Není tu smlouvy o zřízení společnosti (čl. 85 a násl. obch. zák.), podílníci neručí svým jměním za závazky pravovárečného měšťanstva atd. V obchodním rejstříku krajského soudu jest žalované měšťanstvo zapsáno pod firmou kupce jednotlivce, firmu zastupují representanti, řádem ustanovení. Avšak ani společenství vlastnictví podle § 825 obč. zák. v pravém slova smyslu tu není. Zdá se ovšem, že by i pravovárečné měšťanstvo bylo lze podřaditi pod povšechné ustanovení § 825 obč. zák., který nerozeznává, z jakého důvodu vlastnictví k téže věci nebo totéž právo více osobám nedílně náleží. Také ustanovení § 826 obč. zák., odkazujíc při posuzování práv a povinností na pramen společenství, by nebylo pojmově neslučitelné s povahou pravovárečného měšťanstva. Přes to podmět pravovárečného měšťanstva jest tu rozdílným od jednotlivých podílníků. Tito se mění, pravovárečné měšťanstvo však jako takové zůstává samo stále týmž samostatným podmětem. Je to jmění účelové, jeho nositelem jest korporace, nikoli jednotliví spoluvlastníci o sobě. Také representant se určuje jinak, než při pravidelném spoluvlastnictví, neplatí tu předpis o rozdělení společeného majetku atd. Zbývá tudíž jediná možnost, posuzovati právo várečné jako soukromoprávní společnost sui generis, korporaci práva soukromého ve smyslu § 26 obč. zák. a to nejen na venek. Podle tohoto zákonného ustanovení dlužno řešiti i vzájemná práva jednotlivých podílníků k celku, a zejména i otázku spornou. Podle § 26 obč. zák. vzá-

jemná práva členů dovolené společnosti jsou určována smlouvou, nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Jelikož tu není smlouvy, kterou by byly při založení společnosti upraveny vzájemné poměry podílníků žalovaného měšťanstva, ani zvláštních předpisů, nutno i vnitřní poměry žalovaného měšťanstva ve smyslu § 26 obč. zák. posuzovati jedině s hlediska jeho účelu. Ze společenského složení plyne především pro správu majetkoprávní zásada většiny. Jinak nelze správu společného majetku ani upraviti. Podílníci podle zásady většiny rozhodují též o tom, v jaké formě se má díti rozhodování ve věcech společného majetku. Tak tomu bylo vždy, jak obě strany v celku souhlasně uznávají. Z této zásady vyplynuly i úmluvy, usnesení o representaci a o společné správě. To jsou stanovy, jež možno měniti opět podle zásady většiny. Takovými stanovami nyní platnými pro správu majetku žalovaného měšťanstva jest řád z roku 1899 většinou ve smyslu dřívějších stanov z roku 1884 přijatý a schválený. Tvoří tudíž tyto stanovy formálně legální základ pro úpravu vnitřních poměrů žalovaného pravovárečného měšťanstva i pro otázku platnosti sporného usnesení. Otázku platnosti a tudíž závaznosti usnesení ze dne 27. května 1925 pro žalobce třeba však řešiti ze dvou stránek. Jednak 1. formálně, zda se nepříčí řádu nyní platnému, pokud se týče zásadě většiny; 2. věcně, zda není proti právní účinnosti tohoto usnesení závady, hledíc k materielnímu jeho obsahu, t. j. zda neodporuje zákonu, dle stanoviska tu zaujatého účelu žalovaného pravovárečného měšťanstva ve smyslu § 26 obč. zák. K čís. 1. Pokud jde o formální platnost usnesení ze dne 27. května 1925, soud vychází z názoru, že tím, že »návrh na změnu stanov« jako bod 8. jednání v oznámení o valné hromadě byl uveden, bylo by vyhověno podmínce, že podle § 5 řádu by se mohla valná hromada i o takové změně nebo o doplňku stanov platně usnášeti. Není třeba, by navrhovaná změna stanov byla blíže specialisována. které posavadní usnesení a v jakém směru má býti změněno. Jest věcí podílníků, by se předem u předsedy nebo v kanceláři podniku informovali o povaze zamýšlené změny ve lhůtě mezi svoláním a konáním valné hromady. Řád pravovárečného měšťanstva nemá povahu přísně upravených a rozčlánkovaných stanov, jak tomu jest na příklad u akciových společností, kde ovšem § 40 regulativu pro akciové společnosti žádá pokud možno určité označení. Ostatně změna stanov podobného znění mohla by spadati i pod usnesení o rozdělení čistého zisku a vyplácení dividendy, jež rovněž byla na programu pod čís. 5. Rovněž by nevadilo, že nebylo usneseno, který bod stanov se změňuje, neboť ono usnesení učiněné ve formě dodatku ke stanovám by nepostrádalo určitosti. Také ne, že nebylo usneseno, co se má státi s podíly nevyplacenými; to bylo by věcí eventuelního dalšího návrhu a usnesení. I kdyby se společné jmění o ně rozmnožovalo, nebylo by to proti dobrým mravům, neboť motiv konkurenční ve společném podnikání obchodním jest běžným, ve čl. 96 obch. zák. při veřejné společnosti dokonce výslovně zákonem uznaným.

V dalším dovodil prvý soud, že usnesení valné hromady ze dne 27. května 1925 jest neplatným proto, že nebyla zachována osmidenní

lhůta předepsaná řádem ku svolání valné hromady. Pro případ, že by tento názor neobstál, uvedl prvý soud k odůvodnění toho, že usnesení valné hromady jest nepřípustné a pro žalobce nezávazné i z důvodů věcných, toto: Způsob rozdělování výtěžků z podniku a jmění žalovaného pravovárečného měšťanstva mezi podílníky není určen ani smlouvou ani zvláštními předpisy. To žalovaná strana ani netvrdí, a ani z přednesu stran to nevyplývá. Podle souhlasného udání stran rozděloval se zisk vždy usnesením většiny pravovárečného měšťanstva ve smyslu § 6 čís. 2 řádu od případu k případu, podle toho, zda a jaký byl přebytek. Není-li však ani smlouvy, ani zvláštních předpisů, zbývá i pro způsob rozdělování výtěžků společného podniku žalovaného měšťanstva, jakož vůbec pro úpravu vnitřních poměrů podílníků, podle § 26 obč. zák. jedině jako rozhodující zákonná norma tohoto zákonného ustanovení: účel pravovárečného měšťanstva jako dovolené společnosti. Účel společného podniku pravovárečného měšťanstva se časem, jak vylíčeno, měnil. Pro dobu přítomnou věcně i právně rozhodujícím může ovšem býti jen účel nynější, jak se časem vyvinul, nikoli dřívější účel historický, který se v dnešním právním řádu neuznává. Původně bylo základem a účelem pravovárečného měšťanstva v K., využíti výsadního oprávnění veřejnoprávního, od panovníků měšťanům K-ským zvláštními privilegii uděleného, vařiti a čepovati pivo v obvodu města přesně stanoveném. Tento účel po původním vaření »po střídě« v jednotlivých domech měšťanských byl v pozdější době, hlavně z důvodů fiskálních opět předpisem veřejnoprávním přenesen na společný podnik, na pivovar a sladovnu. Účastníky byli ti majitelé měšťanských domů, jimž v té době právo vařiti pivo příslušelo. Takto bylo podílnictví na společném pivovaru spojeno s vlastnictvím těchto oprávněných domů. Domy ty jsou uvedeny v § 3 řádu a na vlastníky domů jiných oprávnění to se již nerozšiřovalo. Oprávnění k podílnictví spojené s určitými domy přenášelo se pak buď universální nebo singulární sukcesí, i na další jejich vlastníky. Výlučnost oprávnění vařiti a prodávati pivo v obvodu města byla odstraněna, jak shora uvedeno, zrušením t. zv. práv propinačních. Pravovárečné měšťanstvo v posavadním složení a způsobu zůstalo sice na dále, povaha jeho se však změnila, a tím změnil se i jeho účel. Bylo-li dříve jeho účelem využíti výsadního oprávnění veřejnoprávního, bylo na dále jeho účelem toliko společné provozování podniku pivovarského, živnosti nyní volné, na základě čistě soukromoprávním. Jediným jeho účelem v době nynější jest hospodářské těžení z podniku, z doby dřívější již trvajícího, vydobývání hmotného prospěchu ze společné výroby a z prodeje piva a rozdílení výtěžků z tohoto podnikání společnou správou jeho docílených podílníkům pro jejich účely soukromé podle poměru jejich podílů. To jest podle dnešního stavu v podstatě pravým účelem žalovaného měšťanstva. Při tom ovšem zůstávají zvláštní známky tohoto útvaru, líšící je od jiných společností výdělkových, upravených přesně zákonem občanským neb obchodním. Usnesení většiny byť i formálně správné lze považovati za zákonné ve smyslu § 26 obč. zák. a tudíž věcně závazné pro přehlasovanou menšinu jedině potud, pokud

i věcně zapadá do rámce nynějšího účelu žalovaného měšťanstva. Tím způsobem lze i věcné rozhodnutí otázky zjednodušiti. Je-li účelem žalovaného měšťanstva dnes jen těžení užitků ze společného průmyslového výdělkového podniku, ovšem též z majetkových hodnot z jeho dřívějších výtěžků nastřádaných (vlastnictví nemovitostí atd.), ve prospěch podílníků podle jejich podílů, nevyžaduje tento účel žalovaného měšťanstva a není podmínkou jeho plnění, by se jednotliví členové ve výrobě a prodeji piva osobně súčastnili, ani by prodej se děl v pravovárečných domech. Vždyť právě výroba i prodej po odstranění vaření piva »po střídě« na společný pivovar byly přeneseny. A podle tohoto nynějšího účelu se musí říditi i oprávnění většiny, činiti podle platného řádu usnesení pro všechny podílníky závazná. Autonomní správu podniku nutno podle zásady většiny uznati, avšak jen v mezích nynějšího účelu. Nevadí, že žalovaná strana právem namítá, že napadeným usnesením se neukládá vlastníkům odebírati a čepovati ve svých domech pivo z pivovaru žalované strany, stačí, že se jim odepírá podíl na užitku proto, že cizí pivo ve svých domech čepují. A byť i bylo možno se stanoviska obchodního uznati hospodářský význam konkurenčního zákazu — ačkoliv o tom, že by se tím pravovárečné měšťanstvo chránilo proti zřejmé škodě, nelze dobře mluviti, nejvýše zmenšuje se tu zisk o částku, jíž by se docílilo, když se určité množství piva žalované strany v domech žalobců prodalo — oprávněnost tohoto zákazu z vylíčeného nynějšího účelu žalovaného měšťanstva nelze odvozovati. Z tohoto nynějšího účelu povinnost prodávati pivo v pravovárečném domě pro podílníky nikterak nevyplývá — tím méně pak povinnost, neprodávati ve svém domě pivo jiné. Podíl se stal majetkovou hodnotou sám o sobě, s nímž vlastník domu jako s aktivem může počítati, jej prodati, ať již s domem nebo bez něho. Je pramenem důchodů neodvislým od jakéhokoliv osobního spolupůsobení a počínání si, podobně jako u jiných hospodářsky obdobných dnešních forem společného podnikání (akciového a pod.). Pravovárečné měšťanstvo není účelem samo pro sebe, nýbrž jen ovoce jeho existence má připadati podílníkům. Že není podle dnešního stavu jakékoliv spolupůsobení — ať positivní či negativní — oprávněných podílníků na společném podniku účelem žalovaného měšťanstva, plyne i z toho, že vlastník pravovárečného domu může si zříditi dokonce i svůj pivovar, aniž by se to se strany žalovaného měšťanstva pokládalo za důvod k odepření užitků, jak ukazuje příklad žalobce L-a. A přece výroba piva v témž místě konkurenci zajisté zvyšuje v míře daleko větší. Konečně stejnou logikou by se mohlo dospěti k tomu, že poškozuje odbyt piva a tím prospěch podniku pravovárečného měšťanstva i ten z podílníků, který jen pije jiné pivo a snad i pak by bylo lze stejným způsobem odepření užitků odůvodniti. Nerozhoduje, že žalované měšťanstvo v letošní valné hromadě dodatečně vykládá napadené usnesení v ten smysl, že užitky z nemovitého majetku pravovárečného měšťanstva (vlastnictví domů a pod.) žalobcům se neodepírají, nýbrž jen vlastní dividenda z podniku pivovarského. Pokud by se užitky i ze jmění jinakého — domů a pod. — podílníkům odpíraly, odporo-

valo by to přímo ustanovení § 839 obč. zák. V usnesení samém rozdílu takového není. Celé toto usnesení i, pokud by se obmezovalo jen na užitky z podniku pivovarského, odporuje nynějšímu účelu žalovaného pravovárečného měšťanstva tím, že žalobcům odepírá stejný podíl na užitcích, jaký přiznává podílníkům ostatním. Důvod pro toto odepření v usnesení uváděný nejen že není zákonným předpisem výslovně uznán, nýbrž, poněvadž nevyplývá z účelu žalovaného pravovárečného měšťanstva, dokonce přímo odporuje zákonnému předpisu § 26 obč. zák. Ostatně použije-li se na to podle § 7 obč. zák. obdoby § 839 obč. zák. — tu zajisté i pro společný podnik pivovarský velice blízké a přirozené — přísluší nárok na užitky společné věci neb oprávnění podílníkům bez jakýchkoli výhrad ze zákona. Podobně podle čl. 109 obch. zák. u veřejné společnosti úplné vyloučení ze zisku v zásadě odporuje principu společnosti (Staub Pisko I. str. 361). Ani dle zásady § 1295 obč. zák. nelze ohledy konkurenčními usnesení takové odůvodniti. Ať již jakkoli se posuzuje toto usnesení, ve svých důsledcích obmezuje podílníky ve volném užívání vlastnictví jejich nemovitosti. A přece podíl pravovárečný jest toliko spojen jako oprávnění s vlastnictvím domu a neobsahuje pro dům nebo pro vlastníka vůbec žádných povinností. Nebylo by také rovnosti mezi podílníky těmi, kteří mají hostinec ve svém domě a ostatními, u nichž usnesení a jeho důsledky vůbec v úvahu nepřicházejí. Žalovaná strana nemůže se na odůvodnění usnesení příčícího se nynějšímu účelu pravovárečného měšťanstva dovolávati ani podobných ustanovení nebo vrchnostenských nařízení z doby dřívější. Právní podklad takovýchto nařízení tvořil závazek propinační. Ten, jak řečeno, odpadl. Tím sama sebou odpadla i působnost nařízení a úředních opatření na jeho základě vydaných. Nyní řídí se výkon práv a povinností podílníků pravovárečného měšťanstva toliko usneseními podílníků samých podle stanov autonomně platně učiněnými. I tyto stanovy dočasně platné se mění a dřívějším přijetím nových pozbývají účinnosti. Při tom však i usnesení dle stanov formálně platné učiněná věcně mohou býti pro členy závazna jen potud, pokud i věcně zákonu vyhovují, t. j. jen pokud se srovnávají s nynějším účelem této dovolené společnosti ve smyslu § 26 obč. zák. Poněvadž pak, jak vylíčeno, napadené usnesení vybočuje z rámce nynějšího účelu žalovaného měšťanstva, postrádá i věcně zákonného podkladu a žalobci, pokud je jinak neuznali, nejsou vůbec povinni, se mu podrobiti. Takové uznání nelze spatřovati u žalobce C-a ani v té okolnosti, že k předsedovi žalovaného měšťanstva povšechně prohlásil, že na dividendu nárok nečiní. Že by se byli žalobci nebo vůbec jejich právní předchůdci nároků na užitky do budoucnosti platně vzdali, ani z tvrzení žalované strany nevyplývá. Smlouva taková vůbec se neuvádí, povšechné uznání závaznosti usnesení většiny nestačí. Závazek žalobců odebírati pivo z pivovaru žalovaného měšťanstva, z listiny příloha čís. 7 nevyplývá, ostatně o ten se v tomto sporu nejedná. Soud proto s těmito dalšími okolnostmi, žalobci ostatně popřenými se dále nezabývá. Poněvadž soud vycházeje z uvedeného právního názoru, pokládá napadené usnesení formálně i věcně za nepřípustné, uznal podle

žalobního návrhu ve znění za jednání žalobci upraveném, kteréžto znění smyslem vystihuje hospodářské i právní důsledky neplatnosti a právní nezávaznosti napadeného usnesení. O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil. D ů v o d y: Především dlužno uvésti, že jde o žalobu určovací a že jest proto nejdříve uvážiti, zda jsou pro ni dány předpoklady § 228 c. ř. s., třebaže soud stolice prvé se otázkou tou zvláště nezabýval. Soud odvolací je toho názoru, že podmínky žaloby určovací jsou zde splněny. Žalobci nemohou žalovati o plnění, ana žalovaná strana sama v odvolání uvádí, že nenastala doposud splatnost podílů na zisku a že výše podílů těch je něčím nestálým, závislým na různých okolnostech a skutečnostech. Žalobci mají tedy právní zájem na tom, by co nejdříve jich právní poměr k žalované straně ve příčině podílů těch byl zjištěn. Jinak řešil prvý soud ve věci samé právem především otázku, jaké právní povahy jest pravovárečné měšťanstvo jako takové a podle jakých zákonných předpisů se řídí vzájemná práva a povinnosti jednotlivých podílníků mezi sebou a k celku. Prvý soud správně uvedl, že — pokud jde o prvou část otázky, považovati jest pravovárečné měšťanstvo za dovolenou společnost, za právnickou osobu ve smyslu § 26 obč. zák., že jest to korporace tvořící na venek samostatný právní a hospodářský podmět, který nabývá práv a zavazuje se samostatně, kdežto jednotliví členové z jednání jeho přímo práv nenabývají ani závazky nejsou stíženi. Náležitým způsobem dovodil pak prvý soud dále, že nejde tu o útvar veřejnoprávní, byť i historicky žalované pravovárečné měšťanstvo vzniklo z původních privilegií a oprávnění, jež bývalým měšťanům K-ským jako takovým příslušela z aktů vrchnostenských. V tom směru odkazuje se na správné důvody napadeného rozsudku a jest přisvědčiti soudu prvé stolice, že netřeba se blíže zabývati historickým vývojem, který od původu vedl k dnešnímu útvaru pravovárečného měšťanstva, a že jeho právní poměry jest posuzovati podle občanských zákonů nyní platných a že to platí i o vzájemných právech jednotlivých podílníků pravovárečného měšťanstva, jehož členy žalobcové jsou, a jež určována jsou podle § 26 obč. zák. smlouvou neb účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Správně uvedl prvý soud, že — jelikož tu není smlouvy, kterou by byly při založení společnosti upraveny vzájemné poměry podílníků žalovaného pravovárečného měšťanstva, ani zvláštních předpisů — nutno i vnitřní poměry žalovaného měšťanstva ve smyslu § 26 obč. zák. posuzovati jedině s hlediska jeho účelu, jímž bylo toliko společné provozování podniku pivovarského, živnosti nyní volné, na základě čistě soukromoprávním a rozdílení výtěžků z tohoto podnikání společnou správou jeho docílených podílníkům pro jejich účely soukromé, podle poměru jejich podílů. Že řád z roku 1899 tvoří formálně legální základ pro úpravu vnitřních poměrů žalované strany i pro otázku platnosti sporného usnesení, prvý soud řádně dovodil.

V dalším nesouhlasil odvolací soud s názorem prvého soudu, že usnesení valné hromady bylo proto neplatné, ježto nebyla zachována osmidenní lhůta předepsaná řádem a uvedl dále v důvodech: Jinak má se

věc, pokud jde o otázku právní účinnosti usnesení valné hromady žalované strany. Tu sdílí i soud odvolací názor prvého soudu, že jest usnesení to věcně nepřípustné a pro žalobce nezávazné. Je-li, jak bylo již uvedeno, účelem žalovaného pravovárečného měšťanstva dnes jen těžení užitků ze společného průmyslového výdělkového podniku a též z majetkových hodnot nastřádaných z jeho výtěžků dřívějších (vlastnictví nemovitostí) ve prospěch podílníků podle jejich podílů, nevyžaduje tento účel žalovaného měšťanstva, by se jednotliví členové ve výrobě a v prodeji piva osobně súčastnili, ani by prodej se děl v pravovárečných domech. Pokud by užitky a to i ze jmění jinakého — domů a pod. — podílníkům se odpíraly, odporovalo by to přímo ustanovení § 839 obč. zák. V usnesení samém, jak správně uvedl prvý soud, se rozdíl takový vůbec nečiní. Celé toto usnesení, i pokud by se obmezovalo jen na užitky z podniku pivovarského, odporuje nynějšímu účelu žalovaného pravovárečného měšťanstva tím, že žalobcům odepírá stejný podíl na užitcích, jaký přiznává podílníkům ostatním. Důvod pro toto odepření v usnesení uváděný nejen není zákonným předpisem výslovně uznán, nýbrž, poněvadž z účelu žalovaného pravovárečného měšťanstva nevyplývá, dokonce přímo odporuje předpisu § 26 obč. zák. Že usnesení, o něž tu jde, nelze ani ohledy konkurenčními odůvodniti, prvý soud rovněž správně dovodil, stejně jako dovodil náležitě, proč se nemůže žalovaná strana na odůvodnění dotyčného usnesení dovolávati ani podobných ustanovení neb vrchnostenských nařízení z doby dřívější. Poněvadž, jak vylíčeno, usnesení ze dne 27. května 1925 neodpovídá účelu žalovaného měšťanstva, postrádá i věcně zákonného podkladu, a žalobci — pokud je neuznali — nejsou vůbec povinni se mu podrobiti. Správně uvedl prvý soud, že takové uznání nelze spatřovati u žalobce C-a ani v té okolnosti, že prý k předsedovi žalovaného měšťanstva povšechně prohlásil, že na dividendu nečiní nároku. Že se žalobci neb jejich právní předchůdci nároků na užitky do budoucnosti platně vzdali, ani z tvrzení žalované strany nevyplývá.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Po věcné stránce se dovolání snaží dolíčiti, že z předložených starých smluv, zejména z plné moci ze dne 20. dubna 1843 a z »podmínek« ze dne 12. listopadu 1831, jest zřejmo, že žalované měšťanstvo neučinilo ve valné hromadě ze dne 27. května 1925 usnesení nové, nýbrž jen opakovalo usnesení staré, vlastně obnovilo po léta zachovávané pravidlo. Závěr dovolatelův však není správný, protože pomíjí úplně podstatnou okolnost, že listiny, o něž se opírá, jsou vesměs z doby před zákonodárstvím o zrušení propinačního práva. Zákonodárství to nemohlo zůstati a nezůstalo beze vlivu na závazky podílníků pravovárečného měšťanstva, odebírati a čepovati pivo z pravovárečného pivovaru, pokud závazky ty plynuly právě z oněch zrušených propinačních práv. To vyciťuje správně také samo dovolání. Snaží se proto názor o přípustnosti napadeného usnesení valné hromady opříti o závazek podíl-

níků, plynoucí ze smluv, najmě ze smlouvy, již pravovárečníci v K. uzavřeli podle listin v dovolání blíže naznačených. Avšak z obsahu těchto listin, pokud jím je pravovárečným podílníkům bráněno čepovati cizí pivo, neplyne, že tento zákaz kotvil v soukromoprávní dohodě a že nekotvil ve veřejnoprávní ochraně propinačních práv, bránících mimo jiné zejména také volnému čepování cizího piva. Výkladu, že jde o úpravu práva čepovati cizí pivo, která je založena na veřejnoprávních předpisech o propinačním právu, není ani závadou, že v listině příl. 7 — plné moci ze dne 20. dubna 1843 — je citována XVI. a XXVII. hlava občanského zákona, z čehož dovolání usuzuje, že pro žalované pravovárečné měšťanstvo platí tyto předpisy obč. zák., zejména jeho § 1186. Neboť citace ta je ve zřejmé souvislosti s guberniálním nařízením ze dne 11. dubna 1834, čís. 10.705 (sbír. prov. zák. pro Čechy sv. XVI. str. 340 č. 105), jehož se »plná moc« výslovně dovolává a jehož je patrně jen provedením. Řečeným nařízením nemělo však býti — jak přesvědčivě doličuje Dr. Otto Peterka v díle »Die bürgerlichen Braugerechtigkeiten in Böhmen str. 190« násl. — vysloveno, že pravovárečná měšťanstva jsou společnosti, jež je posuzovati podle XVI. a XXVII. hlavy obč. zák., nýbrž bylo jen zdůrazněno, že jsou soukromoprávní útvary, jimž je zůstaveno, jak použijí svých práv a je uchrání, což se mimo jiné na příkl. může státi i podle všeobecných zásad naznačených hlav obč. zák. Že v souzeném případě žalované měšťanstvo listinou příl. 7 nemínilo se sorganisovati podle těchto hlav obč. zák., plyne jak z jejího nadpisu »plná moc«, tak i z jejího obsahu (odst. 7), podle něhož jí jen měl býti zjednán orgán, který by zachoval pořádek ve správě a v účtování. Ostatně není dovolání důsledným, odůvodňujíc svůj názor listinou příl. č. 7 a v ní obsaženou citací XVI. a XXVII. hlavy. Nedůslednost jeho vývodů je zřejma z toho, že, dovolávajíc se této listiny, ihned zase samo vylučuje správnost názoru, že tu jde o společnost a společenství podle XVI. hlavy, hájíc názor, že může jíti jen o společnost a společenství podle XXVII. hlavy. Pokus, tento závěr ospravedlniti smlouvou ze dne 4. září 1785 příl. 15, pokud se týče ze dne 27. září 1788 (příl. 13) selhává, protože listiny ty jsou starší než ona (příl. 7), která se právě XVI. hlavy dovolává. Nelze proto z citace těchto hlav obč. zák. nic vyvozovati pro právní povahu pravovárečných měšťanstev. Potud by ovšem bylo lze dáti dovolání za pravdu, že zákaz, čepovati jiné pivo než z pravovárečného pivovaru, odpovídá ustanovením §§ 1184 až 1186 obč. zák. v jeho XXVII. hlavě. Okolnost ta však nedovoluje závěr, že proto musí jíti o právní útvar podle této hlavy a že tudíž napadené usnesení valné hromady odpovídá platným zákonům. Naopak je nutno zkoumati, o jaký právní útvar tu jde, a pak teprve podle jeho povahy usuzovati, zda se usnesený zákaz, třebaže řečená místa zákona takový neb obdobný zákaz znají pro právní útvar podle XXVII. hlavy obč. zák., podle zákona směl také státi valnou hromadou žalovaného měšťanstva. V příčině té — co do právní povahy pravovárečných měšťanstev — nelze upříti, že se mínění o ní valně rozcházejí. Jedni pokládají je za osoby právnické, korporace podle § 26 obč. zák.

(prof. Dr. Ulbrich), jiní za společenství majetku podle občanského zákona hl. 16 a 17, jiní za výdělkový spolek podle zákona ze dne 26. listopadu 1852, čís. 203 ř. zák., pokud se tkne ze dne 16. listopadu 1867, čís. 134 ř. zák., a jiní, zejména prof. Randa, Dr. Voldán za veřejnou obchodní společnost a tak dále. Stačí tu stručně poukázati na hojnou literaturu v »Publikacích prvního sjezdu českých právníků z roku 1904« a ve zmíněném již díle Dr. Otto Peterky »Die bürgerlichen Braugerechtigkeiten in Böhmen«. Avšak to není příčinou, by »k objasnění struktury a charakteru tohoto historického, výjimečného útvaru«, jak dovolání praví, znovu byl rozebírán dějinný vznik pravovárečných měšťanstev. Ten je v podstatě nesporný (srov. rozh. čís. 6526 sb. n. s. a tam zmíněnou literaturu), neboť přes veškeré pochybnosti, které o právní povaze pravovárečných měšťanstev v nauce panují, nelze přehlédnouti, že v praxi takových pochybností není a že ustálená soudní praxe pokládá pravovárečná měšťanstva za osoby právnické (korporace) ve smyslu § 26 obč. zákona, t. j. za účelové jmění neosobní od soukromého majetku oddělené a výhradně ku provozování obchodního podniku sloužící (srov. důvodovou zprávu k — tehdy připravované — osnově zákona o přeměně pravovárečných měšťanstev v akciové společnosti podle výnosu ministerstva spravedlnosti ze dne 30. listopadu 1923, čís. 31.919/23). Dovolací soud nehodlá v souzeném případě opustiti stanovisko ustálené praxe, protože není právního útvaru v domácím zákonodárství, jehož pravidla by se bez podstatných výjimek aneb nevítaných důsledků dala použíti na pravovárečná měšťanstva, a s hlediska potřeb prakse nemá účelu zkoumati, zda zapadají do rámce právních útvarů domácímu právu cizích, na příkl. do rámce reálné obce podle německoprávního pojmu družstevního (Peterka str. 197). Není-li podle toho právní útvar pravovárečných měšťanstev dosud v žádném zákoně ani v jiných předpisech výslovně upraven a nelze-li, jak nahoře dolíčeno, ani z předložených smluv usuzovati na jeho právní povahu a na práva a povinnosti jeho členů ve vnitřním poměru k němu a mezi sebou, sluší dáti za pravdu nižším soudům, že práva ta jsou — podle § 26 obč. zák. jako jedině rozhodující zákonné normy — určována účelem sporného útvaru. Účel ten vystihly nižší soudy v podstatě správně. Také dovolání se ve svých vývodech o jeho vymezení neodchyluje podstatně od jejich názoru. Ale neprávem usuzuje z něho přípustnost napadeného konkurenčního zákazu. Jeho vývody nijak nevyvracejí v podstatě správné důvody nižších soudů, k nimž se poukazuje. Příčilo by se přímo naznačenému účelu, kdyby vlastník domu, s nímž je pravovárečný podíl spojen, k vůli této výhodě měl býti obmezován ve volném vykonávání ostatních práv, jež mu z vlastnictví domu plynou, zejména i v právu, dům pronajati za libovolných, jemu nejprospěšnějších podmínek po případě i někomu, kdo v něm čepuje cizí pivo, a kdyby pro odpor, jím kladený proti tomuto obmezování vlastnictví, měl pozbýti právě onoho práva, jehož nejvýhodnější zužitkování pravovárečné měšťanstvo má za účel. Že žalované měšťanstvo pro svůj názor o přípustnosti konkurenčního zákazu a ztráty nároku na dividendu nemůže těžiti z obdobných zákazů starých

listin, bylo — v souhlasu s nižšími soudy — již nahoře odůvodněno tím, že se všechny tyto zákazy zakládaly na propinačním právu a s jeho zrušením zanikly. Správnosti nižších rozhodnutí není ani na závadu, že ve svých důvodech poukazují mimo jiné k tomu, že účel žalovaného měšťanstva nevyžaduje, by se jednotliví členové ve výrobě a v prodeji piva osobně súčastnili. Tím nepraví, jak dovolání míní, že by napadené usnesení valné hromady ukládalo nedovolený závazek k odebírání piva, nýbrž poukazují jen k tomu, že stejný význam jako uložení takového osobního závazku má odepírání podílu na užitku proto, že někteří podílníci pivo cizí ve svých domech čepují. Zdůrazňují nižší soudy takto právem správný názor, že podíl na pravovárečném pivovaru zabezpečuje jeho vlastníkům účast na výtěžku z pivovaru, je-li jaký, za všech okolností, ale neukládá jim povinnosti, které by je obmezovaly ve volném vykonávání vlastnického práva k domu, s nímž onen podíl je spojen anebo jiných práv, jim podle platného právního řádu zaručených. Neprávem hledá dovolání oporu pro svůj názor také v předpisu čl. 128 (170 a 200) obch. zák. o vyloučení společníka z obchodní společnosti, jenž jedná proti jejím zájmům. Uznávať dovolání samo, že podílníka vyloučiti z pravovárečného měšťanstva vůbec nelze, a jinak se z těchto ustanovení nedá nic usuzovati pro kladné řešení otázky, zda lze jeho podíl na zisku prohlásiti za propadlý, zejména, když domácí zákonodárství takového opatření jako odvety za neplnění společenských, společenstevních neb podobných povinností nezná.

Čís. 7721.

Při stanovení hodnoty podniku (§ 1409 obč. zák.) nepřichází v úvahu peníz, tvořící odstupné za najaté místnosti.

Jde o »zapravení dluhu« ve smyslu § 1409 obč. zák., převzal-li přejímatel podniku dluhy předavatelovy dohodou s věřiteli, podle níž dal jednomu z věřitelů směnku, s druhým pak ujednal, že bude spláceti dluh jednak v hotovosti, jednak ve zboží.

(Rozh. ze dne 26. ledna 1928, Rv I 865/27.)

Žalující firma domáhala se na žalovaném majiteli továrny zaplacení dluhu z důvodu ručení podle § 1409 obč. zák. Procesní soud prvé stolice žalobu zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek prvého soudu.

Důvody:

Dovolání nelze upříti oprávněnost, neboť odvolací soud neposoudil věc po právní stránce správně. Žalobkyně opírá žalobu o ustanovení § 1409 obč. zák., podle něhož žalovaný jako přejímatel podniku Karla B-a odpovídá za jeho dluhy náležející k podniku. Tomuto nároku odporuje dovolatel námitkou, že jest zbaven tohoto ručení, poněvadž zapravil na takových dluzích již tolik, kolik činí hodnota převzatého pod-